

Sygn. akt

III AUa 481/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **5 maja 2016 r.**

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Roman Skrzypek (spr.)
	Sędziowie:	SSA Urszula Kocylowska SSA Barbara Gonera
	Protokolant	st.sekr.sądowy M. L.

po rozpoznaniu w dniu **5 maja 2016 r.**

na rozprawie

sprawy z wniosku **W. P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w J.**

o emeryturę

na skutek apelacji wniesionej przez organ rentowy

od wyroku **Sądu Okręgowego w Rzeszowie**

z dnia **31 marca 2015 r.** sygn. akt **IV U 200/15**

I. **oddala apelację,**

II. **zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J. na rzecz wnioskodawcy W. P. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

UZASADNIENIE

wyroku z 5 maja 2016 r.

Decyzją z 11.02. 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J., powołując się na przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43) odmówił W. P. prawa do emerytury podnosząc, że w/w nie udowodnił co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że nie uwzględnił pracy w szczególnych warunkach, zatrudnienia wnioskodawcy w(...) od 1 maja 1976 r. do 31 maja 1980 r. na stanowisku Kierownika Działu Elektronicznego Przetwarzania Danych, od 1 listopada 1985 r. do 30 czerwca 1992 r. na stanowisku kierownika Wydziału Aminoplastów, od 15 marca 1982 r. do 14 kwietnia 1983 r. na stanowisku specjalisty technologa oraz od 1 lipca 1992 r. do 31 stycznia 1996 r. na stanowisku głównego technologa stwierdzając, że praca na stanowiskach kierowniczych oraz specjalisty i technologa wykonywana jest w warunkach biurowych. ZUS uznał, że pracownik sprawujący dozór oraz kontrolę nie świadczy pracy stale i bezpośrednio przy stanowiskach robotniczych ale wykonuje również inne czynności np. o charakterze administracyjno – biurowym.

Pełnomocnik wnioskodawcy w odwołaniu zarzucił:

1. naruszenie prawa materialnego:

- art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17.11.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 04, nr 39, poz. 353), § 1 ust. 1 i 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43) oraz

- poz. 5 Działu XIV jako prace szczególnie obciążające narząd wzroku przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych Wykazu A stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia i w związku z działem XIV poz. 5 pkt. 5 jako prace przy obsłudze mikroskopów i monitorów ekranowych Załącznika nr 1 do Zarządzenia nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 07.07.1987 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego (Dz. Urz. MPCHiL z dnia 7.07.1978 r. Nr 4, poz.7);

- poz. 24 działu XIV w zw. z działem IV poz. 17 jako praca polegająca na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozorcze inżynieryjno -technicznym na oddziałach i wydziałach w których jako podstawowe wykonywane są prace polegające na produkcji i przetwórstwie żywic i tworzyw sztucznych Wykazu A stanowiącego załącznik do w/w Rozporządzenia i w związku z działem XIV poz. 24 w zw. z działem IV poz. 17 pkt. 1, 18, 40 jako prace polegające na kontroli międzyoperacyjnej, kontroli jakości produkcji i usług oraz dozorcze inżynieryjno -technicznym na oddziałach i wydziałach w których jako podstawowe wykonywane są prace na stanowiskach: aparatowego (pkt. 1), operator urządzeń rozdrabniających, sortujących i granulujących (pkt. 18) oraz robotnika transportowego (pkt. 40) w/w Załącznika nr 1 do Zarządzenia nr 7 Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego z dnia 7.07.1987 r.

przez ich niezastosowanie,

2. dokonanie przez organ rentowy ustaleń w sposób sprzeczny z zebrany materiał przez nie uwzględnienie okresów pracy wnioskodawcy w warunkach szczególnych w okresie od 01.05.1976 r. do 31.05.1980 r., od 15.03.1982 r. do 14.04.1983 r., od 1.11.1985 r. do 30.06.1992 r. i od 1.07.1992 r. do 31.01.1996 r. w (...)

W uzasadnieniu odwołania podniesiono, że pracę w szczególnych warunkach wnioskodawca wykonywał od 1 maja 1976 r. do 31 maja 1980 r. na stanowisku Kierownika Działu Elektronicznego Przetwarzania Danych kiedy to zajmował się wdrażaniem systemów przetwarzania danych obsługując elektroniczne monitory ekranowe, od 15 marca 1982 r. do 14 kwietnia 1983 r. na stanowisku specjalisty technologa kiedy sprawował dozór inżynieryjno – techniczny nad pracami związanymi z produkcją tworzyw melaminowych, od 1 listopada 1985 r. do 30 czerwca 1992 r. na stanowisku kierownika działu aminoplastów wykonując dozór nad pracownikami zajmującymi stanowiska operatorów urządzeń

rozdrabniających, sortujących, aparatowymi i robotnikami transportowymi przy produkcji żywic formaldehydowo – amonowych, oraz od 1 lipca 1992 r. do 31 stycznia 1996 r. na stanowisku głównego technologa na wydziale aminoplastów kiedy wykonywał tożsame co wyżej czynności. Prace te wnioskodawca wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Ostatecznie wnioskodawca domagał się zmiany zaskarżonej decyzji i przyznania prawa do emerytury od 5.02.2014 r.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład ubezpieczeń podtrzymał swoje dotychczasowe stanowisko i wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie wyrokiem z dnia 30 czerwca 2014 r. sygn. akt IV U 486/14 zmienił zaskarżoną decyzję ZUS i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury poczynając od 5 lutego 2014 r. Orzekający na skutek apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z 17 grudnia 2014 r. sygn. akt III AUa 656/14 uchylił wyrok Sądu I instancji jako przedwczesny i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Poleciał przeprowadzić poszerzone postępowanie dowodowe na okoliczność charakteru zatrudnienia wnioskodawcy w spornych okresach, zakresu przypisanych i faktycznie wykonywanych czynności.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Rzeszowie wyrokiem z 31.03.2015 r. sygn. IV U 200/15 zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J. z dnia 11 lutego 2014 r., w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy W. P. prawo do emerytury poczynając od dnia 5 lutego 2014r. oraz ustalił brak odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Sąd ustalił, że W. P. urodził się (...)Od 1.08. 1973 r. do 31.05.2007 r. zatrudniony był w (...), później (...)w P.. W różnych okresach czasu powierzano mu różne stanowiska i tak był: inspektorem normowania, specjalistą ds. organizacji i normowania, specjalistą ds. technicznych, kierownikiem działu elektronicznego przetwarzania danych, specjalistą ds. eksportu i reklamy, specjalistą ds. eksportu, specjalistą technologiem, kierownikiem działu postępu organizacji i zarządzania, kierownikiem wydziału aminoplastów, kierownikiem wydziału żywic aminowych, głównym technologiem zakładu aminoplastów, zastępcą dyrektora ds. strategii i rozwoju, dyrektorem ds. produkcji, kierownikiem działu technologicznego.

Od 1 maja 1976 r. do 31 maja 1980 r. jako Kierownik Działu Elektronicznego Przetwarzania Danych W. P. zajmował się przygotowaniem elektronicznej bazy danych dotyczących głównie gospodarki materiałowej. Zakład był duży i stosowano w nim szeroką gamę surowców. Dane zawarte w dokumentach papierowych dotyczące przyjęcia, zużycia, rozliczenia materiałów były wprowadzone do systemu informatycznego. Następnie sprawdzano czy dane w systemie zgadzały się z dokumentami.

Baza była tworzona i dane wprowadzane na stanowiskach komputerowych wyposażonych w elektroniczne monitory ekranowe. Stanowisk takich było trzy. Praca bardzo obciążała narząd wzroku, wymagała znacznej koncentracji, monitory były niewielkich rozmiarów a nadto nie miały żadnych nakładek ochraniających wzrok. Nakładki takie pojawiły się kilka lat później, kiedy już wnioskodawca pracował na innym stanowisku. Wnioskodawca wprowadzał dane do systemu i pracował przy monitorach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

W okresie od 13.03.1982 r. do 14.04.1983 r. wnioskodawca pracował jako specjalista technolog na Wydziale Aminoplastów. Sprawował wówczas dozór inżyniersko – techniczny nad pracą operatorów urządzeń rozdrabniających, sortujących oraz granulujących przy produkcji tworzyw melaminowych na bazie żywic formaldehydowo – melaminowych, aparatowych procesów kondensacji i polimeryzacji, zestawiaczy mieszanek i roztworów, a także pracowników transportowych.

Dalej Sąd ustalił, że od 1.11.1985 r. do 30.06.1992 r. powierzono W. P. obowiązki Kierownika Wydziału Aminoplastów zaś od 1 lipca 1992 r. do 31 stycznia 1996 r. był tam głównym technologiem. Pomimo formalnej zmiany nazwy zajmowanego stanowiska rzeczywisty rodzaj obowiązków i charakter czynności wykonywanych przez wnioskodawcę pozostawał niezmienny. Przede wszystkim bowiem pracował na hali produkcyjnej kontrolując czynności wykonywane

przez operatorów urządzeń rozdrabniających, sortujących oraz granulujących, aparatowych procesów kondensacji, procesów polimeryzacji, robotników transportowych, w sumie nadzorował pracę około 160 osób zatrudnionych na wydziale. Kontrolował wykonanie zadań produkcyjnych, wydawał polecenia produkcyjne, analizował procesy produkcyjne i zakłócenia, zatwierdzał dokumentację i doprecyzowywał harmonogramy produkcji, w tym nowych produkcji. Praca na wydziale, w związku ze stosowanymi tam substancjami, była niezwykle niebezpieczna, istniało wysokie ryzyko wybuchu czy pożaru, czy też skażenia środowiska dlatego też wymagała stałego bezpośredniego dozoru, który sprawował właśnie wnioskodawca.

Pomieszczenia biurowe usytuowane były przy hali produkcyjnej i aczkolwiek stanowiły one pomieszczenia wydzielone to jednak panowały tam warunki identyczne jak na hali. Prace biurowe pochłaniały W. P. niewielką ilość czasu i były związane wyłącznie ze sprawowanym dozorem, ograniczały się do zatwierdzania dokumentacji, dopracowania harmonogramów produkcyjnych czy opracowania dokumentacji związanej z wdrażaniem nowej produkcji.

Praca głównego technologa nie różniła się od pracy kierownika wydziału gdyż z uwagi na rozmiar prowadzonej produkcji oraz ilość pracowników bezpośrednio produkcyjnych, jedna osoba nie była w stanie dopilnować i skontrolować wszystkich procesów produkcyjnych. Praca kierownika bardziej może była ukierunkowana na organizację produkcji, podczas gdy technolog prowadził sprawy interwencyjne – sprawdzanie prawidłowości prowadzonej produkcji. Takie czynności W. P. wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, niejednokrotnie pracował w nadgodzinach.

Powyższych ustaleń Sąd dokonał w oparciu o zeznania świadków, przesłuchania wnioskodawcy, akt osobowych w tym na podstawie ogólnego świadectwa pracy ze wzmianką o wykonywaniu pracy w warunkach szczególnych w wyżej wymienionych okresach, oraz na podstawie odrębnego świadectwa pracy w warunkach szczególnych.

W ocenie Sądu Okręgowego, skoro praca wnioskodawcy polegała

na stałej obsłudze komputera wykonywanej w pełnym wymiarze czasu pracy, była istotą jego zadań pracowniczych, to należy ją zakwalifikować jako pracę przy obsłudze monitorów ekranowych wymienioną wśród prac w warunkach szczególnych. Prace szczególnie obciążające narząd wzroku i wymagające precyzyjnego widzenia przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych zostały ujęte w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r., powołanego wcześniej, dziale XIV pod poz. 5 jako prace w warunkach szczególnych.

W okresie od 15 marca 1982 r. do 14 kwietnia 1983 r. pracował na stanowisku specjalisty technologa w Wydziale Aminoplastów, od 1 listopada 1985 r. do 30 czerwca 1992 r. na stanowisku kierownika Działu Aminoplastów zaś od 1 lipca 1992 r. do 31 stycznia 1996 r. na stanowisku głównego technologa na Wydziale Aminoplastów. W tym czasie, pomimo różnych stanowisk jakie zajmował, charakter jego zatrudnienia sprowadzał się do czynności dozoru nad pracownikami bezpośrednio rzecz można produkcyjnymi a to: aparatowymi, zestawiaczami mieszanek i roztworów, operatorami urządzeń rozdrabniających, sortujących i robotnikami transportowymi przy produkcji żywic.

Prace wykonywane przez wnioskodawcę jako specjalistę technologa w Wydziale Aminoplastów, kierownika Działu czy na stanowisku głównego technologa należało zakwalifikować jako prace w warunkach szczególnych, które ujęte są w wykazie A dziale XIV pod poz. 24 - dozór inżyniersko – techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie i są to prace przy produkcji i przetwórstwie żywic i tworzy sztucznych oraz produkcji surowców, półproduktów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa – wykazu A dział IV poz.17. Tam swoją pracę świadczyli aparatowi, zestawiacze mieszanek i roztworów, operatorzy urządzeń rozdrabniających, sortujących i granulujących oraz robotnicy transportowi, których praca uznawana była za pracę w warunkach szczególnych w regulacjach zakładowych a także w zarządzeniu resortowym z 3 sierpnia 1987 r. (Dz. Urz. M. G. z 1987 r., 4,7).

Ustalając, że W. P. wykazał ponad 15 lat zatrudnienia w warunkach szczególnych, 60 lat ukończył 22.11.2010 r., a pozostałe przesłanki uzyskania emerytury w trybie art. 184 ustawy emerytalno – rentowej nie były kwestionowane Sąd

I instancji uwzględnił odwołanie i stosownie do art. 477¹⁴ § 2 kpc zmienił zaskarżoną decyzję przyznając w/w prawo do emerytury od 5 lutego 2014 r. tj. od dnia wypełnienia ostatniej z przesłanek – złożenia wniosku o świadczenie.

Ponieważ odpowiednie dowody przesądzenia kwestii stażu pracy W. P. w szczególnych warunkach zostały zgromadzone dopiero w postępowaniu sądowym zakończonym wyrokiem zmieniającym zaskarżoną decyzję dlatego też Sąd, w myśl art. 118 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych uznał, że za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności.

W apelacji od powyższego wyroku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. art. 184 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz art. 233 KPC, poprzez błędne zastosowanie przytoczonych przepisów oraz przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów, co doprowadziło do przyznania wnioskodawcy prawa do wcześniejszej emerytury.

Uznając wyrok za sprzeczny z obowiązującym prawem, z przyczyn podanych w uzasadnieniu, Oddział wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania wnioskodawcy, względnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I Instancji oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego wg norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy sprecyzował, że kwestionuje przede wszystkim zaliczenie do okresu pracy w warunkach szczególnych, okres zatrudnienia wnioskodawcy jako Kierownika Działu Elektronicznego Przetwarzania Danych od 1.05.1976 r. do 31.05.1980 r. tj. okres wynoszący 4 lata 1 miesiąc. Brak zaliczenia tego okresu przy nie kwestionowanych innych okresach pracy powoduje, iż wnioskodawca nie będzie legitymował się okresem pracy w warunkach szczególnych wynoszących co najmniej 15 lat.

W ocenie organu rentowego zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozwala na jednoznaczne rozstrzygnięcie odnośnie zaliczenia spornego okresu do pracy w warunkach szczególnych. Sąd I instancji nie przeprowadził dowodu z opinii biegłego ds. zarządzania i organizacji przemysłu mimo, iż przeprowadzenie takiego dowodu sugerował Sąd Apelacyjny i w toku postępowania wnioskował organ rentowy. Nie przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego czyni w ocenie organu rentowego postępowanie dowodowe ułomnym nie dającym podstaw do zaliczenia pracy wnioskodawcy do wykazu A dział XIV pkt 5 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W odpowiedzi na apelację pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

W odpowiedzi podniesiono, że Sąd I instancji dokonał prawidłowych ustaleń odnośnie stanu faktycznego i zakwalifikowania pracy wnioskodawcy przy obsłudze monitorów ekranowych jako zatrudnienia w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się nieuzasadniona i jak taka została oddalona.

Na wstępie należy zaznaczyć, w związku z treścią apelacji i podniesionymi w niej zarzutami, że w sprawie sporny był okres zatrudnienia W. P. od 1.05.1976 r. do 31.05.1980 r. jako Kierownika Działu Elektronicznego Przetwarzania Danych w dawnych (...)” w P..

Sąd Okręgowy prowadząc postępowanie w wyniku uchylenia sprawy do ponownego rozpoznania w zasadzie przeprowadził wszystkie sugerowane przez Sąd Apelacyjny dowody i ustalił, że wnioskodawca w okresie od 1.05.1976 r. do 31.05.1980 r. zajmował się przygotowaniem elektronicznej bazy danych dotyczących głównie gospodarki

materiałowej. Jego praca polegała na wdrażaniu systemów przetwarzania danych przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych. Praca ta wymagała znacznej koncentracji, spisywania bądź sprawdzania danych z systemu komputerowego z dokumentacją prowadzoną w formie papierowej, ujednolicenia danych. Monitory ekranowe były niewielkich rozmiarów i nie były wyposażone w jakiegokolwiek zabezpieczenia chroniące wzrok. Te ustalenia w ocenie Sądu prowadzą do wniosku iż praca wykonywana przez wiele godzin bardzo obciążała narząd wzroku i była szczególnie uciążliwa.

Jako, że analiza spornego materiału dowodowego wymagała wiedzy specjalistycznej, Sąd II instancji przeprowadził w trybie art. 382 kpc dowód z opinii biegłego do spraw bhp na okoliczność czy praca wnioskodawcy na stanowisku Kierownika Działu Elektronicznego w okresie od 1 maja 1976 r. do 31 maja 1980 r. była pracą szczególnie obciążającą wzrok przy obsłudze elektronicznych monitorów komputerowych.

Biegły sądowy dr inż. R. G. w opinii z dnia 29.03.2016 r. potwierdził, że w spornym okresie odwołujący pracował przy obsłudze elektronicznego monitora ekranowego, który był sprzętem starej generacji. Wobec powyższego w ocenie szkodliwości oddziaływania tego rodzaju sprzętu uwzględnić należy ówczesny stan techniki determinujący bezpieczeństwo i higienę pracy przy użytkowaniu monitorów ekranowych, których używanie stałe i w pełnym wymiarze czasu pracy miało nieporównywalnie większe negatywne oddziaływanie niż takie oddziaływanie monitorów współczesnych. Ze względu na konieczność stałego opracowywania formularzy do baz danych oraz wprowadzania danych do systemu informatycznego, wykonywana przez wnioskodawcę obsługa monitora szczególnie obciążała wzrok i wymagała precyzyjnego widzenia.

Konkludując biegły stwierdził, że przy założeniu wiarygodności osobowego materiału dowodowego można stwierdzić, że wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał uciążliwe prace szczególnie obciążające wzrok i wymagające precyzyjnego widzenia.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji dokonał prawidłowej oceny osobowego materiału dowodowego, a opinia biegłego do spraw bhp rozviała wszelkie wątpliwości co do oceny zatrudnienia wnioskodawcy w spornym okresie, bowiem do podstawowych obowiązków wnioskodawcy należało tworzenie formularzy baz danych i wprowadzanie danych do systemu informatycznego. Taki charakter wykonywanych obowiązków pozwala na uznanie tej pracy za stałą obsługę elektronicznego monitora ekranowego, która obciążała wzrok w sposób szczególny, pozwalający na pozytywną kwalifikację do prac szczególnie obciążających narząd wzroku i wymagających precyzyjnego widzenia przy obsłudze elektronicznych monitorów ekranowych, o których mowa w Dziale XIV, poz. 5 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia [Rady Ministrów z 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny oddalił apelację organu rentowego jako nieuzasadnioną, a to stosownie do treści art. 385 kpc.